

ԿԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Գ Ի Ր

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՐՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ Ղր.ու. 100: Վեցամսեայ գին Ղր.ու. 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ասորագրուած գտնոցին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուելի:
Այս Լրագիրը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոլսէն դուրս գացած Լրագիրբաւ փոխալին ծախքը տոնոցին յետոյ է:
Իր շաբաթ համար չուր մը հրատարակել ուրիշ դիտի յետոյ 40 փարսյ:
Երաւարդ գրող ծանուցու մը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փոխալին ծախքը իրիկոցը դիտի յետոյ է:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Գ Ի Ր Ի Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 30 ԱՊՐԻԼ

Եւրոպայի օրագիրներուն մէջ գտնուած յատուկ Տաճկաստանի վերաբերեալ օգտաւոր յօդուածները Ժողովարար Կարապետ Կարապետեան օրագիրը միշտ կը քաղէ ու կը հրատարակէ. այս անգամ ալ քննի անուն նորահաստատ օրագիրէն քանի մը կտոր բան քաղելով ասանկ կը գրէ:

«Փարիզի և Գաղղիայի մէջ ուրիշ տեղումներ հրատարակուած գաղղիական գլխաւոր օրագիրներուն Տաճկաստանի գործերուն վրայօր ունեցած ծուռ կարծիքներին շտկելին, և այս մասին մեր ալ անոնց հետ խնդակից ըլլալին արդէն քանի մը անգամ յիշեցինք: Արդարեւ այս փոփոխութիւնը այն օրագիրներուն մեծ պատիւ մըն է, վասն զի բանը առաւել ուշագրութեամբ և արդարութեամբ քննելուն մէկ ապացոյցն է: Երբեք օրագիրները առջի անիւտ կարծիքները, ծաղրով և ատելի նախադասութիւնները հիմակ մէկիւր ձգելով մէկ բանին լուռ տեղեակ կ'ըլլան անանկ կը դատեն, և իրենց անաչառ գրութեամբը (Օսմանեան տէրութեան գէմ եղած զրաւարտութիւնները և գործուած դարանները կը ջնջեն:

«Փարիզի մէջ քանի մը երեւելի հեղինակներ խորհրդարանի անդամներ, ատենակալներ և այլն քննի անուամբ նոր լրագիր մը կը հրատարակեն, որ գլխաւոր օրագիրներուն կարգը անցեր է, և մանաւանդ իւր չափաւոր և ճշմարիտ գրութեան համար շատ գովութեան արժանի է: Ուստի այս անգամ հրատարակած ծանօթութիւններուն նման որքան ծանօթութիւններ հրատարակելու ըլլայ նէ մենք ալ պիտի քաղենք, մանաւանդ որ մենք մեր եղբայրակիցները գովելու առաւել յարմարութիւն ունինք քան թէ անոնց գէմ հակառակելու:

«Ինչի լրագիր իւր վերջին թիւերուն մէկ քանի ին մէջ քննի խորագիրով խիստ կարեւոր և շնորհ յօդուածներ կը հրատարակէ և անոնց մէջ (Օսմանեան տէրութեան և ապագային բոլոր սկզբունքները լուռ մը կը նկարագրէ, տէրութեան երեւելի անձանց արժան եղած մեծարանքը կ'ընէ և մանաւանդ բարեխնամ արքային կը գովէ որ անոնց արժէքը, իւր անձին վրայ ունեցած սերերին և տէրութեան օգտին համար ըրած ջանքերին կը ծանշայ:

«Ոմանք կը կարծեն որ Տաճկաստանի գործերը իրենց ուղղած արագութեամբ չափ յառաջ չեն եր-

թար. անանկներուն քննի լրագիրը այսպէս կը պատահանէ:

«Ոմանք անհամբեր կը կարծեն որ Տաճկաստանը նոր կարգադրութեան ձեռք գործած օրէն ի վեր ասանկ սկզբունքներով քիչ յառաջագիւցցէ: Իսկ ինքնիւ մարդիկ այսպէս չեն կարծեր, տէրութեան բռնած գործին դժուարութիւնը կը ծանշան, ժողովրդոց մտքին և բարքերուն դէմ այս կերպ նոր բաներուն հզօր և անխիւ արգելքներ ըլլալը գիտեն:

«Այս գործին ձեռք դարձուած օրէն ի վեր տէրութեան պաշտօնատարները ոչ միայն ամէն կերպ զրկանքները հարստահարութիւնները և յաւիտականութիւնները վերջունելու նայեցան, այլև այս գէշութիւններուն կոնակ կեցող կառավարութիւնը պէտք եղած ճամբան դնելու ջանային: Եւս և առաջ ցամաքային և ծովային զորքերը ուսումը, զբաղմունքը կարգի գրին, յետոյ երկրագործութիւնը և առեւտուրը:

«Յերաւելի յառաջագիւցցութիւնը ծանր կ'ըլլայ, բայց ամէն բանը մէկ տեղ ինչպէս կը կատարուի: Տաճկաստանը եւրոպական քաղաքականութեան մօտեցաւ: Արդարեւ իրեն թեւագրուած կատարելութեան, ամէնը անմիջապէս չընդունէր, բայց ասոր պատճառը սա է որ ամէն օր ներքինի գլխի անպակաս ջրալէն ի դատ օսմանիցները բընութիւն մը ունին որ մէկ բանը կ'երկնդրեն, միաբերին ինչպէս բանը գործի դնելէն առաջ անոր կարեւորութիւնը կը քննեն, ինչպէս պիտի յաղորդին, անոր արժէքը ինչ է, հասարակութիւնը զանի ինչ պէս պիտի բռնէ, ասոնք կը մտմտան:

«Այսինքն մէկ բանը գործածութեան սկսուած ժամանակը ամէն մարդ զանի սպասած կ'ըլլայ, և ամէն դժուարութիւնը յաղթուած կ'ըլլան: Այսինքն թէ մեր երկիրն ալ այսպէս ըլլար: Եւս անգամ ինքզինքնին յառաջագիւցցութեան բարեկամ սեպուղները էն յանդուգն խորհուրդները առանց քննութեան կ'ընդունին: Այլ կը հաւատայ որ մենք Տաճկաստանէն նախանձելու բան մը ունինք:

«Մինչեւ 1848 ին Տաճկաստանի նոր կարգադրութեան գաղափարները միայն իր մէջէն էր: Արդար գրեթէ առ հասարակ խաղաղ ըլլալուն իւր գաղափարները կը կատարէր մեծ տէրութեանց ազդեցութեամբ որոնցմէ գլխաւոր երկուքը, այսինքն Գաղղիան և Միգիան անոր ջանքը կը հաւնէին: Տարի մը ի վեր արեւմտեան Եւրոպայի կողմը պատահած դիպուածները իւր յառաջագիւցցութեան քայլը չի կայնեցուցին ալ նէ նեղեցին:

«Այսինքն ետքը քննի լրագիրը խօսքը Գաղղիայի

գործին վրայ բերելով անոր հաշտութեամբ լըմըն նախը կը նախագուշակէ: Տաճկաստանի զինուորական պատրաստութեանց լուրերուն այսպէս կը պատասխանէ: «Սեղի մնայ նէ մենք ամենեւին այս բանին չենք հաւատար, հաւատար եմք որ երկու տէրութիւնն ալ իրենց բարեկամ տէրութիւններուն օժանդակութեամբ հաշտութիւնը կը պահեն: Եւրոպայի այն կողմը որ ուրիշ տեղումներ ուրիշ շատ գործեր ունի նայելու, մամուլաւ և կատարելու:

«Եւս քննի լրագիրը եւրոպական տեսութեամբ նկատելով իր անանու գործը կը քննէ: «Այս քննութիւնը առայժմ մենք չենք կրնար ընել, միայն բարձրագոյն դուռն համար սա կրնանք ընել որ այս գործին մէջ շատ ազնուութեամբ շարժեցաւ» և ասիէ ի դատ կ'ըսէ նոյն լրագիրը «Թէ իբրեւ նախը թէ Վարեստանի ուրիշ ամէն կողմերը մեծ խաղաղութիւն կայ»:

«Գանք Եւրոպայի մէջ քննի լրագիրը: «Իսկապէս իմ փառքս մահուամբ և Վալասի փառքս անոր տեղը անցնելով Եւրոպայի ալ նոր երեւելի մը կրնար դառնար: Ուրեմն և Վալասի փառքս իրարու հետ մեծ բարեկամ եղան և ցանկալի է որ այսուհետեւ բարեկամութիւններն ալ աւելին հաստատուի»:

«Ասանկ խօսքին ամէն մարդ կը հաւնի:

«Ինչի լրագիրը սա ծանօթութիւններով խօսքը կը վերջացունէ, որոնց ստուգութեանը մարդ գէմ չի կրնար խօսիլ:

«Ուստի Տաճկաստանը իւր ներքին կարգադրութեամբ կատարեալ ապահովութեան մէջ է: Թէ քաղաքներուն և թէ գիւղերուն ժողովուրդները բարեխնամ արքային շնորհակալ են որ անօրէնութիւն քաղութեամբ վերջունել տուաւ, բարեկարգութիւնը և արդարութիւնը հաստատուեց, կիրքերը դադարեց և ամէնուն ջանքը մէկ ըրաւ: Իսկ վարար Բիւրսիստանը և Ալպանիան նոր կարգադրութեանց քիչ մը գէմ կեցան բայց վերջապէս ընդունեցին և շատ չի բեր անոնց բարեկարգութեան արժէքը պիտի ծանշան: Այսինքն բան մըն է որ այս գործը խստութեամբ այս կարգը չի մտաւ այլ միայն հայրական խրատներով»:

«Եւս քննի լրագիրը երեքշաբթի օրը իսկ շոգեհաւով վերամիայլ Սիւլէյման փառքին հետ իւր օգոստոսիաւ մօրը այցելութեան գնաց Եւրոպայի բաղնիքները և նոյն գիշերը վերադարձաւ:

«Նոյն ալ շաբաթ օր վեհապետ Եւրոպայի որդւայն Օ. Խա-Լիտ-Տին Եֆենտին թաղման հա-

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԵՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ՎՐԱՅ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարգանքներով:

ՀԱՏՈՒԱԾ ԺԲ.

Միջնայից վրայ:

Այսինքն անոնց հատուածին մէջ տեսնենք, որ արհեստաւորներուն գործիքներն ալ իրենց ընկերը մէկ մասն են, մանաւանդ խիստ կարեւոր մէկ մասը: Ուստի ընկեր շատութիւնը որ չափ փափաքելի բան է նէ գործիքներուն (ալէաթ) ու մեքենաներուն (շարխ) շատութիւնն ալ հասարակութեան նոյնչափ փափաքելի եղած պիտի ըլլար, բայց իրօք եղածը ասանկ չէ: Հասարակութեան աչքին առջին մեքենաները վնասակար հնարքներ են:

1 ՏԵՂ ԹԻՒ 141-142-143-145-146-147:

և քանի որ մեքենայ մը աւելի կատարելաւ ըլլայ, այնքան ալ աւելի աստիճանից կը մանաւանդ աղքատին աչքին:

«Այս անիւտ տեսութեան պատճառը սա է որ, օրէ օր հնարուած մեքենաները անանկ կը կատարելագործին կոր, որ մէկ քանի մարդով ու շատ ատեն մէկ երկու մանր տղաներով շատուր մարդոց գործը կը տեսնեն կոր. ասանկով նոր գործածութիւն սկսած ժամանակներն ի հարկէ ինք մը մարդուն անգործ մնալուն պատճառ կ'ըլլան կոր: Թէպէտ մեքենայից այս գէշութիւնը չենք կրնար ստել, բայց այս գէշութիւնը երկար չի բեր. շատ ջանցիր, տոջնէն շատ աւելի մարդոց գործ կը բանան, որով մեքենաները առ հասարակ գործածութեան վնաս մը չի տալէն ի դատ, ամէն կարգ մարդոց ալ օգուտ կ'ընեն: Տեսնենք ինչպէս:

«Եւս և առաջ կարծեմ անտեղի չէ նշանակել որ մեքենաները իրենք ի-

րենց ատեն բաներ չեն: Սարգ չիկայ, որ քիչ մը խորհելով գործիքներուն պիտանութիւնը ու մանաւանդ հարկաւորութիւնը չի ծանշայ ու անոնց շատ նալը չուղէ. արդ «Մեքենաներն ալ ասէլ իմ մանուածոց կամ կապալաւ գործիքներն են»:

«Իրաւ է, մեքենաները տարբ. քան մարդուն գործը մէկ մարդու շինել կուտան, չինած գործքերին ալ բաղդատաբար նայելով շատ կ'ըլլայ, ու հետեւաբար ալ շատ գործաւոր առանց գործի կը մնան, բայց այս չաւրիքը ինչպէս որ ըսի անցաւ է. վասն զի փորձով տեսնուած է, որ հաստ ու անոնց իրաւ շատ ըլլան, այնչափ ալ աժան կ'ըլլան, որչափ աժան ըլլան գործածողներն ալ այնքան շատ կ'ըլլան: Ուստի մեքենաները գործածողները կը պարտաւորին, որ մեքենաներին շատցնեն, ու հետեւաբար ալ ծածկաւ գործաւորներին նորին կը կանչեն կամ անոնց ուրիշ գործ մը կը գտնեն. վասն զի շատ ատեն, նոր մեքենայ մը հնարուելով հետն ալ տեսակ

տեսակ նոր գործքեր կը բացուին:

«Մամուլներուն (տպագործի շարխ) միջոցով գիրք կ'ոխով սկսածին պէս, որ գիրք օրինակողներուն շատը անգործ մնացին, վասն զի տպագրիչ գործածուր մը երկու հարիւր օրինակողներ գործ կրնայ տեսնել միւսակ: Ուստի ի հարկէ կը կարծենք որ 200 գործ ծաւարէն 199 հոգին անգործ մնացին: Իսկ մէկալ կողմէն ալ տպեալ գիրքներուն (որ ձեռագիր գիրքերէն խիստ շատ եղան) կարգաւոր գիւրութիւնը գիրքներուն աժանալը ու տպագրութեան հնարուելէն թէ ուսման և թէ դաստնաց վրայ աւելին շատ գիրք գրելու հեղինակներուն եղած խրախուսը պատճառ եղաւ որ քիչ ատենին մէջ առջի օրինակողներէն աւելի տպագրիչ գործ ծաւարներ պէտք ըլլալ սկսաւ: Եւս թէ որ հիմա հնար ըլլայ, տպագրիչ գործաւորներուն ու տպագրութեան վերաբերեալ ուրիշ արհեստներուն երեսէն ապրող մարդոց (ինչպէս են,

դէսէն ետեւ Այս Սօֆիայի միառաւոր մզկիթին
այցելութեան գնաց . անկէ ալ Օսմանեան համալ-
սարանի շէնքը տեսնելու գնաց և հրաման ըրաւ որ
այս ամենակարեւոր համալսարանը որչափ որ հնար
է նէ որ առաջ լըմննայ :

— Սեր յարգի թղթակիցը իգնիմիտէն հետեւ-
եալ լուրը կուտայ :

Ընդհալ շաբաթ օր ապրիլ 16 ին ցերեկուան
ժամը 9 ին ջուրերը Լէստրիայի փոխան թարախի
մօտ կը դարսուի : Փոխալին պահապան զօրքերէն մէկ
քանին կը վերաւորի և մէկն ալ կ'ըստաննուի : Ա-
ւարակները ինչ որ կը գտնան փոխալին հետ ամենը
կ'առնեն , բայց խել մը խալիթի թուղթեր ալ կ'առ-
նեն , անոնք նամակ կարծելով թողուցեր են : Եւ
բոր այս լուրը իգնիմիտի Օսման փաշան կ'առնէ ,
խալիթ ինքը անձամբ մեծ պատրաստութեամբ այն
աւարակները բնարուելու կ'ելլայ , բայց տակաւին
հետքերնին անգամ չէ գտնուած :

Երեսուցի պր պոստալի անուն լրագիրը ապրիլ 24
և 27 թերթերուն մէջ կը գրէ :

— Սեր 7 երորդ թուոյն մէջ ծանուցինք որ Դը-
րանիկիւնիայի փախստականներուն օգնութեամբ
համար Ռուսի բանակի զօրապետներուն և սարս-
ներուն տուրքերէն իւրտէրս զօրապետը տեղւոյս
Ռուսիայի ընդհանուր հիւպատոսարանին 10 հա-
զար զուռուշ ձգեց : Հիմակ մեր քաղաքի երեւե-
լիները երկու անգամ թաղանթական խաղեր խաղա-
ցին և ժողովուած ստակնին նոյն բարեգործութեա-
նը պարգեւեցին : Այս ստակներուն մէկ մասով
Պ . Պօսէլի տունը 200 աման կերակուրով սեղան
մը բռնուեցաւ և հոն այս խեղճերէն 200 հոգի
մարտի 16 էն մինչեւ 24 ը առատապէս կերակու-
ցան : Այն թուականէն մինչեւ ցայսօր կերակուրի
ամաններուն թիւը 250 ի ելաւ : Այս ստակներուն
մէկ մասով ալ այն խեղճերուն պէտք եղած լաթը
առնուեցաւ . 353 շապիք , 116 վարաք 60 չուստ
գուրպա 124 կանգուն կտաւ բաժնուեցաւ , և ա-
սոնցմէ 7 զատ 127 հոգիի ալ կոշիկ տրուեցաւ , 22
հոգիի ստակ տրուեցաւ և փախստականներուն բը-
նակութեանը համար տուն մը բռնուեցաւ :

— Սեր յարգի թղթակիցը իգնիմիտէն անոնք
կոյն ալ գեո 15 օր կերակուր պիտի բաժնուի : Կը
յուսամք որ բարեկեցի անձինք այս բարեգործու-
թեան կատարմանը համար գեո պէտք եղած քիչ
մը օգնութիւններն չեն խնայեր , և այսուհետեւ
որքան ծախք ըլլալու ըլլայ նէ Պօսէլի բարեբար
ժողովուրդին հաշիւը պիտի տրուի :

Աւարակեան բանակէն 10,250 մարդէ 1,850 ձիէ
և 36 թնդանօքէ բաղկացեալ այն մէկ խումբ մը
զօրքը Բալխանի զօրապետին հրամանատարութեա-
նը ներքեւը պաշար չունենալուն համար Բրօնշդա-
տէն Վալաքիա քաղաքէն էր , քանի մը օրէն ի վեր
Պանաթ երթալու համար փոքր Վալաքիայի մէջէն
անցնելով Օւսովա գոտցեր հասեր է : Այս զօրքե-
րը Դանուբի վրայէն Օւսովա համող զօրքերուն
հետ միաւորելով այս քաղաքէն քիչ մը անդին տես-
նուող Հունգարիայի գունդերուն դէմ պիտի կայ-
նին և տարակոյս չունինք որ այս քաղաքը անոնց
ձեռքէն իսկոյն պիտի ազատի :

— Բոտ լատինացւոյ մայիսի 5 ին Օտեոյէն
հոս եկած շոգենաւով առնուած յառուկ նամակնե-
րը կը ծանուցանեն որ հունգարիայից Բէշթ և
Պուտե քաղաքները առեր և դէպ ի Վիեննա կը
բալեն եղեր :

— Եւսոյ օրը եկող աւարակեան լրագիրը ընկերու-

թեան Եւրոպայ անուն շոգենաւով թրիէսթէն աւ-
րիլ 25 էն լուրեր առինք : Հետեւեալ լուրերը
թրիէսթի լրագիրներէն կը քաղենք :

— Աւարակ նոտող Լիգուրիայի գետաւան Լորո
Բոնոմպին իւր տէրութենէն հրաւիրուած ըլլա-
լով Վիեննայէն ելաւ դէպ ի Վիեննա երթալու :
Յիշեալ պաշտօնատարին այս ճանապարհորդութիւնը
Պոստայի մէջ շատ մեկնութիւններու առիթ ե-
ղաւ :

Աւարակէն ապրիլ 11 ին կը գրեն :

— Վիեննայի պաշարումը մեծ փոթով յառաջ
կը տանին : Այն օր նոր խումբեր կուգան , որոնց
մեծ մասը սահմանադրուիներէն են , և 10 աւուր
մէջ 20 հազար հոգի պիտի հաւաքուին : Հայնաւ
զօրապետը իւր բանակատեղը հոս ըրաւ : Սարե-
լախտ Բառնէքլին մօտերս պիտի գալ գործերը աչ-
քէ անցունելու համար : Դէպ ի 15 ին առաջին
զուգահեռական գիծը Վալիերայի դէմ պիտի ել-
լայ : Այս բերդին պահապան զօրքերը (որոնց մեծ
մասը Բօլոնիայից են) 2—3 հազար հոգի կ'ելլան :

— Կուտ զօրապետը որ Ռուսի կառավարու-
թեանը կողմէն յատկապէս մայրաքաղաքս եկաւ
բարձրագոյն դասը հետ հարկաւոր խօսելիքներ
ունենալով , երեքշաբթի օրը մեկնեցաւ ասիէ դէպ
ի Օտեսա :

— Սեր յարգի քաղաքը պարիսպէն դուրս նոր
կերակի օրը հիւսիսային սաստիկ քամով հրդեհ մը
պատահեր է և մէկ ժամուան մէջ ծովէջը գտնու-
ող համբարանոցներուն գրեթէ բոլորն ալ այրեր է ,
որոնց շատին մէջ ցորեն համբարուած էր :

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԱՒԱ : Բոտ լատինացւոյ ապրիլ 16 ին Պ .
Օտիլոն Պառօն , նախարարայ խորհրդին նախագա-
հը Իտալիայի ծովեզերեայ քաղաքները խաւերելու
համար քանի մը ամիսէ ի վեր Սարսիլիա կառա-
վարութեան պահած զօրացը ծախքին համար փոխ
առնուելիք 1 միլիոն 200,000 ֆրանք ըստալին ծա-
նուցական գիրը աղբային ժողովին կարգացուելը
խնդրող վճիռին միտքը յայտնեց :

Օտիլոն Պառօն կառավարութեան կողմէն կը
խնդրէր աղբային ժողովին որ ժամ մը առաջ այս
վճիռին վրայ խորհին : Աղբային ժողովը ըն-
դունեց այս առաջարկութիւնը մեծապէս մասին
հաւանութեամբ , և ամէն մարդ իրեն գրասու-
նը քաղուեցաւ և ժամ 11 ին ջուրերը նորէն ժող-
վուեցան մասնաւոր ատեան մը կաղմէն ետեւ ո-
րուն անդամներն են Լաֆօնիէն զօրապետը , Սե-
նա , Տիւֆօն , Սքոլէն , Բաքալ Տիւբա , Լյ-
լի , Սիւպէովի զօրապետը , Պոնտիոն , Դիւլ Դիւ-
լի , Դ . Կար Լաֆօնիէն , Տիւլիէն Դիւլ Զօրան ,
Կուլի , Դիւլ և Դ . Սառի :

Ժամը 12 ին այս մասնաւոր ատեանը իմաց տը-
ւաւ որ իրեն յանձնուած գործը գլխաւորապէս ժամը
3 ին մօտ հաղիւ կրնայ պատրաստ ըլլալ , անոր հա-
մար խնդրեց որ գլխաւոր աղբային ժողովը մարդիկը
ժողովին որ վճիռին վրայով խօսուի : Թեպէտ
հակառակ կողմը շատ աղաղակ վերցուց , բայց աղ-
բային ժողովը առաջարկութիւնը ընդունեց :

Պ . Լաֆօնիէն լրագրուի վճարէն դէմ բնաւ չի
մտադրելով միայն հասկընալ ուղեց թէ ինչու հա-
մար այսչափ զօրք Սարսիլիա կեցեր է որ , հիմա
ալ Վաղղիա այսչափ պարտքի ներքեւ պիտի մոնայ
նորէն , այս զօրքը պահեր է նէ , ասոնք Իտալիա

երթան ինչ պիտի ընեն , աղաւանակները զսպե՛ն
պիտի և կամ թէ՛ անոնց խնդրած աղաւանակները
պիտի տան և նէմիցները անկէ դուրս հանեն : Պ .
Օտիլոն Պառօն ըսաւ , այս զօրքը անոր համար ի-
տալիա պիտի խաւերմը որ մեր աղբային ժողովը հոն
չի կորսնցունեմք , միշտ մեր յարգը ու աստիճանը
ճանչցուի հոն :

Օտիլոն Պառօնի ետեւ խօսքը երրորդ Պ . Լա-
ֆօն — Սօլէնի եկաւ նէ , անանկ մէկ ու ժգնու-
թեամբ խօսելու սկսեց որ աղաւանակներուն
աչքը չի տարուաւ ու սկսեցին տրտնջալ : Ան ատենը
այս փոխ ստակին վրայով կաղմուած մասնաւոր առ-
եանին նախագահը , Պ . Լաֆօն խիստ իւր բնական
իմաստութեամբ և յատակ խօսքերով խնդրեց տե-
սականին միգամած ամպէն հանեց , բացատրեց և
ունեցած իրաւունքները իրօք ցուցուց :

— Աւարակացւոյ թօքքանա մոնալը պարտաւո-
րեց գաղղիայից որ Իտալիայի գործին մէջ մոնան
որ մինչեւ հիմա կ'երերային : Օտիլոն Պառօն ը-
սաւ որ , աւարակացիք Իտալիայի վրայ ըրած յաղ-
թութիւններովն համարձակեցան թօքքանա ալ
մոնալ . Հռոմայէն առած տեղեկութիւններնուս
նայելով այն տեղի ժողովուրդն ալ մեծ նշանութեան
մէջ է եղեր , ուստի չի վայրէ որ Վաղղիան ալ ան-
տարբեր մնայ :

— Սօլէնի անուն օրագիրը կը գրէ որ կառա-
վարութիւնը հաւագրական միջոցաւ Սարսիլիայէն
ապրիլ 16 թուականով իմացաւ որ թօքքանայի մեծ
դուրսին կողմնակիցները խիստ շատնալով վերջա-
պէս աղբային ժողովը լուծեր են և Լալիթա իրենց
կողմէն մարդիկ խաւեր են որ մեծ դուրսը աթու-
ռը հրաւիրեն : Եւ արդէն աթուռը նստեր է կը-
սեն :

— Երկրի 40 դատաւորներէն 39 ը ընտրուեր են
և իրենց պաշտօնը ընդունել են : Այս ընտրու-
թիւնը ապրիլ 10 ին սկսեց 17 ին լըմնցեր է :

Այս ընտրուողներուն մէջ 14 երեսփոխան , 3
հին նախարար , 13 նախկին դատաւոր կան , մնաց-
եալներն ալ ասոնցմէ վար մարդիկ չեն :

Բառուստներու դատաւորն ալ աղբային ժո-
ղով ընտրեց :

— Ապրիլ 14 ին դարձեալ Պ . Սառաթ աղբա-
լին ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ 622 քուէ էն
417 քուէ անոր ելալով :

— Տեղա օրագիրը կը հաստատէ որ Վաղղիան չի
կրնար ներել Աւարակայի որ առանձին Պապին գոր-
ծին մէջ մնայ :

— Սօլէն օրագիրը կ'ըսէ որ Վաղղիայի կառավա-
րութիւնը թող չի տար որ աւարակացիք Հռոմայու
հասարակապետութիւնը աւերեն , բայց այս ալ կ'ը-
սէ որ ինքնիրեն թօքքանայի հասարակապետութե-
պէս պիտի աւրուի :

— Նախկին օրագիրը Օտիլոն Պառօնի դէմ շատ
խօսքեր կ'ընէ որ Իտալիայի աղաւանակները նուա-
ճելու համար վրանէն զօրք կը խաւեր . անկէ կը
դառնայ աղբային ժողովին ասանկ ըսելով « Փետրու-
վորի օրերէն սրչափ հեռու եմք , այն օրերը աչ-
խարհի աղաւանակներ կը խոստանայինք : Վաղղի-
այի քաղաքականութիւնը այս ինչ մեծ քայլ է որ
կ'առնէ : Տարի մը առաջ կը խորհէր որ Պ . Սառ-
ձինին օգնութիւն տայ , իսկ այսօր Պապին հոգե-
ւոր ու մարմնաւոր իշխանութեանը օգնութիւն
կուտայ , Սեր վերանորոգութեանը ասիէ աւերի
ինչ յայտնի նշան , 1848 ի դեպքական պաշտօնին
վրայ ասիէ աւերի աղբու ինչ անարգական ճառ ,
1849 ի աղբային ժողովին ընտրութեանը համար

« փորագրողները՝ գիր թափողները՝
« թղթագործները՝ կաղմարարները՝ գը-
« րովաճառները և այլն) թիւը ճիշտ
« մը գտնալ , կարելի է կը գտնանք ,
« որ գլխաւոր մեքենաներու միջոցով
« տպուելու սկսելով՝ ձեռքով օրի-
« նակուելու սկսած ժամանակէն հա-
« րիւրապատիկ աւելի մարդ գործ կը
« գտնայ կոր » :

Թե որ աղէկ մը քննելու ըլլանք ,
կը գտնենք , որ տպագրութեան մա-
մուլներուն պէս՝ ուրիշ ամէն տեսակ
մեքենաներն ալ իրենց սեպհական
գործող ու գործաւորաց վրայ նոյն բա-
րի աղբային ժողովը ունեցեր են :

Սերքենաներուն շատնալը ու կա-
տարեալ գործը՝ հասարակութեան ալ
շատ օգուտ ունի : Եւսոյ , հարստու-
թեանց հաստումը գիւրացիներով ու
փութացիներով գլխաւորին կը քիչընեն ,
որով ամէն կարգ մարդիկ ալ կարող
կ'ըլլան գործածելու : Երկրորդ , մե-
քենաներու միջոցով շինուած բանե-
րը՝ մարդու ձեռք չենուածներէն ա-

ւելի կատարեալ կ'ըլլան , որով գործա-
ծութեան աւելի յարմար կուգան ,
մանաւանդ անանկ բաներ ալ կան , որ
առանց մեքենայի անհնար է մարդկա-
լին ու ժող շինուելին : Երրորդ , աղ-
բի մը մէջ մեքենայից գործածութիւ-
նը մտածին պէս , հոն , հարկաւ վա-
ճաւականութիւնն ալ կը դարգանայ :
Վասն զի , հաստուածոց միայն մէկ տե-
սակին տաճանալը՝ ուրիշ շատերուն ըս-
պառմանը կամ գործածութեան պատ-
ճառ կ'ըլլայ . որովհետեւ հասարակու-
թիւնը՝ առջի հաստուածին գինէն իւր
նայածով՝ ուրիշ նոր բաներ գնելու
կարող կ'ըլլայ :

Սերքենայից մարդկային աղբին հա-
ստուած օգուտները թեպէտ խիստ
շատ են , բայց գրութեանս սահմանը
չի ներք որ անոնց ամէնն ալ մէջ բե-
րեմ : Սինչեւ հիմա ըսածներուս վը-
րայ մտմտալով՝ ուրիշ շատեր ալ խե-
բով կրնանք գտնուլ : Ինծի կը մնայ հի-
մայ միայն մեքենայից գործածութեա-
նը դէմ եղած մէկ ընդդիմադրութիւնը

հերքելու , որ հետեւեալ հաստուածին
մէջ պիտի ընեմ :

ՀԱՏՈՒԱԾ ԺԳ .

Սերքենայից դէմ խօսողներուն
չափազանցութիւնը :

Սերքենայից մարդկային աղբին
հաստուած այնքան մեծամեծ աղէկու-
թիւնները չի ճանչնալով՝ ամէն ատեն
տեսութեան սկզբանցը տեղեկ չե-
զող երեւելի գիտուններն անգամ , մե-
քենայից դէմ խօսեցաւ . բայց երջան-
կաբար անոնց բողբք չի բռնելուցաւ
և ասիէ ասանկ բռնելով իր ալ չունի :

Թեպէտ իրաւ է որ մեքենաները
իրենց այնչափ մեծամեծ օգուտներուն
մէջ , քանի մը անշահութիւններ ալ
կամ ծաւր վնասներ ալ ունին , որ չեն
ստուել , բայց այս վնասները՝ ոմանց
կարծածին չափ մեծ չեն . և երբ որ
կը մտմտանք որ այս աշխարհիս մէջ

կատարեալ բան չիկայ , ու մասնաւոր
քաղաքական վիճակին մէջ մեզի աւե-
լի ընդհանուրին օգուտը պէտք է ,
քան թէ մասնաւոր մարդոց շահը ,
խալից կը խելամալիք , որ մեքենայից
գործածութեանը դէմ խօսված խօս-
քերը՝ մոտիկ ընելու բաներ չեն : « Եւ
« կու չարեաց փորագործը ընտրելի
« է » . այս պիտի ըլլայ մեր կանոնը ա-
մէն բանի մէջ :

Բայց տեսնենք որո՞նք են մեքենա-
յից վնասները ըսածին :

Սերքենաները գործածված տեղերը
կ'ընեն , հարկաւ աշխատութիւններն
ալ կը բաժնորդին : Գործաւորներուն
գործքերը խիստ պարզ կ'ըլլան , անանկ
որ , մէյմէկ սոսկ գործողութե՝ « սահ-
« մանուելով՝ ձեռքովն կը վարժուի ,
« կատարած գործքերնուն մէջ գրեթէ
« ամենեւին միտք չեն բանեցնել ,
« ինքնին կը թանձրանայ , անոր զար-
« գացումը կ'արգիլուի , մեքենաներ
« նուն միօրինակ գործողութեանը հե-
« տեւելով գրեթէ իրենք ալ մեքենայ

« Պէ՛ռնախօրք կոմքը ինձի նամակ մը կը խաւ-
բէ՛ւ և նոյն վայրկենին Վերմանիայի բոլոր արքունե-
կայ քաղ. գանուող գեապաններուն ալ, որով Վրու-
սիայի Թագաւորը կը ծանուցանէ , տեղապահ զը-
րապետին ղ խաւսորութեանը Հետեւելով, որ իւր
բոլոր ուժը գերմանական կառավարութեանց աւ-
աջարկութեանը վրայ պիտի դնէ և գերմանական
սղգային ժողովին հաւանութեամբ Վերմանիայի
գործոց առ ժամանակեայ կառավարութիւնը իւր
ձեռքը պիտի առնէ : Այս սպառնալից սղգային ժո-
ղով կը հրաւիրէ զանի և այն ալ գերմանական
գաշնակցութեան գլուխը գտնուելու մոռք կ'ընէ :

ԲՐՈՒՍԻԱ: Գերմանիայի կառավարութիւնն
ներսէն մեծ մասը սահմանադրութիւնը ընդունեն

Ինչպէս Հռոմայու հասարակապետութիւնը անանկ ալ Վէնէ տիկիրը իրարու ետեւէ յայտարարութիւններ կը հանէ որ ամենեւին կամաւ անձնադէմը չի պիտի ըլլայ, այլ մինչեւ յետին ճիգը պիտի տու՛մ կենայ թէ բարոյական և թէ նիւթական ու՛ժովը, ասոնց յոյս տուողը կ'երեւայ որ Գաղղիայ աղատականներն են :

1. *Stn Bp* 145 - 147 - 148.

Պէտի շարունակութիւնը .
Ն . Թ . ԶՕՐԱՅԵԱՆ

Բարեկամներուդ մէկին համար
գէշ ըսէ, իսկոյն շողջորթը բեղի կը
պատասխանէ : « Սեղք սր այսչափ ուշ
» ճանչցար, շնտակը ես ան ամենեւին
» չէի սիրեր » : Փոխէ բերանդ ու պա-
խարակած մարդը գովելու սկսէ . « Իս-
կոյն, կ'ըսէ : « Ես ան մարդը կը սիրեմ
» շատ վատահումիւն ունիմ այն մար-
» դուն վրայ » : Լնոր ըսէ, որ ալ քու
ապրելու եղանակդ պիտի փոխես, ալ
հասարակաց գործառնուէնէն պի-
տի . քաջիկս հանգստոնաս : Բեղի կը
պատասխանէ . « շատ առաջ պէտք էր որ
» դուն այս աղմուկներէն քաշուէիր
» ու ասոր անոր նախանձէն բեղ ազա-

